

Bij het aanbreken van de sabbat
wordt in veel joodse families
op vrijdagavond het oude ritueel gevierd
van een brood, dat bij het begin van de maaltijd
met zout bestrooid wordt
en daarna rondgedeeld,
nadat de zegenbede uitgesproken is.
Zout, dat in het O.T. al van belang was
bij de tempeldienst en de offergaven
en algemeen in de Oudheid een rol speelde
als reinigingsmiddel, conserveringsmiddel
en smaakmaker.
zout gold als iets kostbaars,
je kon er in sommige gebieden zelfs mee betalen;
er waren ook handelskaravanen en zoutroutes.

We kennen ook het prachtige stuk van Shakespeare
over een koning met drie dochters,
die door hun vader gevraagd worden
hun liefde voor hem uit te drukken in een geschenk,
waarop de eerste met een kistje goud aankomt
de tweede met een kistje zilver
en de derde met een kistje zout,
waarop zij door haar beledigde vader verbannen wordt.
Totdat het zout in het land opraakt
er nergens meer zout te krijgen is,
de koning zijn vergissing inziet
en de wijsheid van zijn jongste dochter prijst.
Zout: het is onooglijk, maar onmisbaar.

In de bijbelboeken Leviticus en Numeri
staat hoe de spijsoffers gezouten moesten worden (Lev. 2:13);
hoe 'het zout van het verbond' niet mocht worden vergeten,
als teken (zoals er zelfs een keer staat)
van het 'eeuwig zoutverbond' van Israël met de Heer (Num. 18:19).
Zout staat in die teksten
- en vormen ze niet de ondergrond van de Bergrede? -
in overdrachtelijke zin voor trouw,
voor duurzaam leven in het verbond met de Eeuwige.
Dat was en blijft de kern,
ook in het Nieuwe Testament, het nieuwe verbond:
onze verbondenheid met God
die als zout inwerkt

reinigend, conserverend en smaakmakend
op ons leven en samenleven.

Geheel nieuw is Jezus' opdracht aan de leerlingen
om zout der aarde en licht der wereld te zijn dus niet.
Dat blijkt ook uit wat de profeet Jesaja al zegt,
wanneer hij het volk aanmoedigt
om voor het oog van de volken
voor het forum van de wereld
aan de belijdenis van de Ene vast te houden,
aan God als de Levende,
als God van bevrijding en trouw.
Zoals zijn Naam zegt, die de profeet
met zorg en nadruk spelt:
Ik, ik ben de HEER! (Jes. 43:11)
Ik sta voor u in, Ik ben er voor u, voor jullie, voor jou.

De goede belijdenis van Gods naam
gaat ook in de gemeente van Christus
van mond tot mond en van hart tot hart.
Ik ben er voor jou
is het parool van de gemeente van Christus
als een lichtend licht en zoutend zout.

In de katholieke kerk wordt bij de doop
naar oudkerkelijk gebruik een klein beetje zout op de tong
van de dopeling gelegd,
als teken van het gezouten zijn
en de smaak van het nieuwe leven in Jezus Christus.

Een van de kenmerken van zout is dat het in het verborgene werkt.
Het gaat dóór het eten, de spijzen, enz.
en doet zo zijn werk, zonder dat je het ziet.
Is Jezus daarom zo kritisch op de huichelaars,
die op de hoeken van de straten en pleinen
demonstratief staan te bidden, enz.?
Is Luther daarom zo fel
op verdienstelijke goede werken
die de goede sier dienen en de uiterlijke schijn?
Toornt Søren Kierkegaard daarom
in het Kopenhagen van de 19^e eeuw
met brandend hart
tegen de staatsgodsdienst van zijn tijd?
Heef het Amerikaanse christenfundamentalisme
in het spoor van onze vriend de pluizenbol
daarom *niet* onze zegen:
omdat we dat woord over het zout

ergens in de diepte aanvoelen en begrijpen?
Dat het er niet dik bovenop moet liggen,
maar stil zijn werk moet doen?
Gij zijt het zout der aarde.

Wijst het zout niet op de omgang met de medemens,
wereldwijd en dichtbij?
Wat zou de wereld zijn zonder werelddiaconaat,
zonder opbouw, verdeling en herverdeling,
inzet voor mensen wereldwijd?
Wijst het zout niet op de trouw
en op wie vaardig zijn tot alle goed werk,
zodat anderen van je op aan kunnen.
Zo is het met zout:
je ziet het niet, maar proeft het wel. Zeer zeker.
Als het een zouteloze bedoening wordt,
verliest het zout zijn kracht
en deugt het nergens meer toe.

In dit verband is veelzeggend
dat Jezus *niet* zegt: jullie moeten het zout der aarde zijn,
maar: jullie *zijn* het.
Hij stelt vertrouwen in zijn leerlingen, in ons.
Jullie zijn het zout - voor anderen, de aarde:
Jullie zijn het licht – voor anderen, der wereld;
het is niet iets onmogelijks,
maar onze identiteit,
om als werktuig in de hand van de Heer
ons licht te laten schijnen,
zijn trouw en gerechtigheid te laten werken door onze handen
in de opbouw van kerk en samenleving;
zoals het trouwformulier zo mooi zegt:
heb niet alleen elkaar van harte en bestendig lief,
maar wees ook samen als zout, voor je kinderen
en je omgeving, op jouw plek in het leven.
De liefde is te groot om opgesloten te worden in een relatie!

Niemand zet haar onder de korenmaat.
Zij wil werken als zout, van God gegeven,
reinigend, conserverend en smaakmakend.
Ik moet daarbij, in aanvulling op de preek van vorige week zondag
van diaken Van der Wal,
ook aan al die mensen denken,
wier handel en wandel
tegen het bederf ingaan.
Van de daden van paus Franciscus en zijn pleidooi
voor soberheid en het recht van armen,

om zo met de wereld en met elkaar om te gaan
dat het gezouten is met de waarden van het evangelie.
Ik denk ook aan de onkreukbare advocaat,
in de strijd tegen de maffia,
aan de rechtvaardige notaris,
die niet zwicht voor steekpenningen of eigen voordeel,
aan de trouwe docent
en lieve moeder, die elk op hun wijze
zout der aarde en licht der wereld zijn.
Mensen voor wie je respect kunt hebben,
Vaak in moeilijke omstandigheden,
maar trouw aan zichzelf, aan hun medemens en gezin.

Jullie zijn het licht der wereld.

Jullie die bij mij horen.

Die in mijn navolging gesteld zijn.

Ook hier vormen teksten uit Jesaja over de gezalfde
van de HEER als 'licht der wereld'
de ondergrond.

Die prachtige tekst,
dat het licht ook tot de volken uitgaat.

Christus zelf is in de eerste plaats
het zout van de aarde
de Eersteling van een nieuwe schepping,
Hij allereerst vervult bij uitnemendheid de roeping
om een licht voor alle volken te zijn (Jes. 49).

Het licht dat wij mogen opsteken en verder dragen
een ieder op zijn plaats in het leven
een ieder naar de hem of haar geschonken gaven
is een weerschijn van Zijn licht
en vormt – zoals Luther een keer prachtig zei –
niet meer dan een strovuurtje voor de brandende zon.
En wie kan daarbij de gedachte aan de doeken
van Vincent Van Gogh onderdrukken,
aan de zonovergoten, zomerse akkers in Zuid Frankrijk,
in een warme, zuidelijke gloed gevat
als expressie van de liefde aan de hemel
die alle verstand te boven gaat.

Ik denk ook aan het prachtige schilderij
van Van Goghs zaaierende boer,
wiens noeste arbeid op de donkere akker
gehuld wordt in het licht van een grote, opgaande zon
die zijn hoofd als een aureool omgeeft.
En dat heilige zaaien – het boerenbedrijf - diepe betekenis geeft.

Worden ook wij zó niet onwetend gezegend?
Mogen ook wij zo niet, zoals de apostel schrijft
'zaaien met een hoopvol hart'?

Tot slot nog iets anders:
Een licht / licht der wereld bent je niet in je eentje.
Het staat in de Bergrede duidelijk in het meervoud:
jullie zijn (met elkaar) het licht de wereld.
De gemeente van Christus is een oefenplaats
en een baken in de tijd,
een plek waar vuur ontbrandt
en licht ontstoken wordt,
Bijvoorbeeld als wij bidden
voor de overheid en regeringen wereldwijd,
voor de zieken en gevangenen,
samen sterk in de voorbede van de zondag.

Veel mensen beschouwen de kerk
als achterhaald instituut.
De kerk voert in veler ogen
achterhoedegevechten.
Maar je kunt niet alles afschuiven op de kerk.
Sterker: de samenleving heeft mensen nodig
die als zout en licht zijn,
die trouw hun dienst vervullen.
De aarde heeft mensen nodig
die aanstekelijk vanuit de Evangelie leven,
die bij het lengen der jaren
jong van geest blijven.

Zoals Bob Dylan verwoordt in zijn lied 'Forever young':
Moge God je steeds behoeden
en je hart steeds vrolijk zijn.

Amen.